

5.

SØK ETTER SANNHETEN PÅ INTERNETT

Begrepet "falske nyheter" brukes om et bredt spekter av feilaktig eller villedende informasjon, deriblant satire, ubekreftet innhold, lureri og svindel. Falske nyheter spres ikke alltid med onde hensikter, men uavhengig av årsaken til at de spres, er resultatet stort sett det samme: Mottakerne tror at noe som er feil, faktisk er rett, eller at noe som aldri har skjedd, faktisk har skjedd.

I beste fall er det et morsomt mem. I verste fall er det uriktig helseinformasjon eller villedende informasjon om politikk.

Selv om du anstrenger deg for å undersøke saken og stille kritiske spørsmål om artiklene du leser, kan det være at du fortsatt føler deg usikker etterpå. Da skal du vite at du ikke er alene!

Alle kan bidra

Det at et nettsted ikke vil innrømme en feil, betyr ikke at de ikke har gjort feil. De mest pålitelige publikasjonene er faktisk de som er ekstra nøye med hva de skriver, og som ansetter folk for eller oppretter en hel avdeling for å drive med faktasjekking.

Se etter kilder som offentliggjør rettelser når de har skrevet noe feil. Og det er enda bedre om de skriver en kort oppsummering øverst i artikkelen og deler den på sosiale medier, slik at du slipper å søke lenge etter korrigeringen.

6.

SLÅ HULL PÅ FILTERBOBLEN

Når et nettsted eller en app har bygget opp en profil over interessene dine, kan du ha havnet i en filterboble. Da vil tjenestene vise deg flere historier som de du allerede har klikket på. Hvordan vil det begrense eller endre de sakene du får høre om?

Når folk er i en filterboble, vil de se helt andre historier, nyhetsoverskrifter, artikler og annonser enn de ellers ville ha gjort, slik det ble vist i den interaktive artikkelen Blue Feed, Red Feed (graphics.wsj.com/blue-feed-red-feed).

Når du vet at du ser innhold som er valgt ut ved hjelp av algoritmer som er skreddersydd for deg, på tvers av ulike apper og nettsteder, er spørsmålet: Hvordan kommer man seg ut av boblen?

Snu vinden og bland alle nyhetene

En god måte å komme seg ut av boblen på er å abonnere på tjenester som samler nyheter og informasjon fra en rekke ulike kilder, og som har mange forskjellige innfallsvinkler. RSS-feeds, forumer og mailinglister som dekker et stort spekter av ulike meninger og temaer kan hjelpe deg å oppdage interessante ting som er utenfor boblen. Global Voices (globalvoices.org) og The Syllabus (the-syllabus.com) er gode steder å begynne.

Apper, nettsteder og internettmedier kan være viktige for å få tilgang til nyheter, praktiske tips og underholdning. Men alt dette innholdet kan gjøre det vanskelig å finne fram til det man egentlig ser etter.

Dessuten kan det være vanskelig å skille mellom fakta og fiksjon når man kommer over en video, et bilde eller en artikkel på internett.

Med alt fra personlighetstester fra sider som ønsker å profilere deg, til sjokkerende overskrifter og manipulerte bilder eller videoer som kan få deg til å tro noe som ikke er sant ... Det du ser på internett, er ikke alltid ekte og reelt.

I denne "datadetoxen" kan du lese om feilinformasjon, og vi starter med å se nærmere på hvilket ansvar du selv har, før vi utforsker det store bildet. Samtidig gir vi noen råd om hvordan du finner fram i det store virvaret av informasjon.

Vi setter i gang!

D A T A
D E T O X
K I T

6 TIPS FOR Å UNNGÅ FEILINFORMASJON PÅ INTERNETT

datadetoxkit.org #datadetox

Et produkt fra

TACTICAL
TECH

Prosjektpartnere

 Save the Children
TOO ANNI

 IFLA

Finansiert av
Den europeiske union

1.

SE HVORDAN DU KAN "LAGE BØLGER"

Like, dele, retvitte, videresende – alle disse handlingene sier noe om hvordan du bruker det du ser på internett – noe som kan spille en stor rolle. Når nok folk reagerer på et bilde, en video eller et innlegg, kan det spre seg fort – det blir "viralt".

Spør deg selv: "Hva lar jeg meg påvirke av på internett?" Når så du sist en sjokkerende eller morsom artikkel, overskrift, video eller bilde som du i løpet av noen sekunder videresendte til vennene dine? Forskere har funnet ut at de historiene og bildene som har størst sjanse for å bli spredt viralt, er de som får en til å bli redd, imponert, sint eller engstelig, eller som får en til å føle avsky. Men ikke ha dårlig samvittighet hvis du allerede har rukket å gjøre dette i dag!

Å dele er å bry seg

Deling er en form for deltagelse. Hver gang du deler noe – hva som helst – risikerer du at det vil spre seg viralt. Men hvis det skulle vise seg å være en falsk nyhet – ønsker du da at navnet og omdømmet ditt skal være knyttet til saken? Før du deler en link, bør du tenke over at du kanskje er med på å spre noe som er usant eller til og med skadelig.

2.

TENK DEG OM TO GANGER FØR DU TAR EN PERSONLIGHETSTEST

Når så du sist en kviss som het noe sånt som dette:

- Hvilket tiår er du?
- Hva er ditt åndelige dyr?
- Hva er en perfekt ferie for deg?
- ... og listen bare fortsetter!

Det kan ha vært en uskyldig kviss som bare skulle engasjere brukerne, men den kan også ha vært laget for å lure ut opplysninger av dere og samle inn data for å kartlegge personligheten deres – en såkalt psykometrisk vurdering.

Når du svarer på spørsmål som "Hvilken Simpsons-figur er du?", samtidig som det kartlegges hvilke nettvaner du har, i en nettleser, app eller i tilkoblede funksjoner, for eksempel et lojalitetsprogram, kan dataanalytikere få et godt inntrykk av hva slags person du er, og hva du er opptatt av. Den informasjonen kan de for eksempel bruke til å påvirke deg til å kjøpe et bestemt skemerke, eller til å profilere deg for å finne ut hvordan de kan påvirke deg til å stemme på en bestemt måte i neste valg.

Vær mer hemmelighetsfull

Når du tenker på hva du har av privat informasjon, tenker du antagelig først på passord, identitetsnumre og bankkontonumre. Men også opplysninger om hva som gjør deg redd, hva som irriterer deg, og hvilke ambisjoner du har, er personlige og kan være sensitive. Slike detaljer kan regnes som verdifulle av dataanalytikere, fordi de sier noe om hvem du er som person. Tenk deg om to ganger før du oppgir slik informasjon i en spørreundersøkelse eller en kviss.

3.

IKKE BIT PÅ AGNET

Click bait eller "klikkagn" er et uttrykk som beskriver sensasjonspregede, uærlige eller oppdiktete overskrifter som brukes for å lokke folk til å klikke på en artikkel eller link. Jo mer oppmerksomhet en artikkel, en video eller et bilde får, desto mer penger vil personen bak den kunne tjene. Dette motiverer bakpersonene til å skrive hva som helst for å få deg til å klikke på innholdet eller dele det.

Basert på personlighetsprofilen din fra plattformer du bruker (for eksempel Facebook og Instagram), kan det være at du får se tilpassede overskrifter som er laget for å vekke bestemte følelser hos deg på en måte som får deg til å klikke på dem.

Klikkagn brukes ofte sammen med feilinformasjon, men ikke alltid. Når du begynner å legge merke til overskrifter som brukes som klikkagn, vil du kunne se dem overalt – på YouTube, på blogger og i tabloidaviser.

Finn kilden

Når du står overfor et klikkagn, så ikke stopp ved overskriften. Hvis det ser ut som en trygg link, kan du klikke deg inn på artikkelen og se hvem som har skrevet den, når den ble publisert, og hvilke kilder den henviser til. Kanskje det inni artikkelen står en melding om at det dreier seg om betalt innhold eller en reklame, eller kanskje den er kategorisert som en meningsytring. Slike detaljer kan hjelpe deg å avgjøre om det er verdt å bruke tid på den.

4.

SE OPP FOR HUMBUG

Deep fake eller "dyp forfalskning" er videoer, lydklipp eller bilder som er redigert med digital teknologi for å bytte ut et ansikt, lage falske bevegelser eller endre det noen har sagt. Selv om dyp forfalskning er et relativt ferskt uttrykk, har det eksistert i ulike former i ett hundre år. Det er enda lettere å lage såkalte cheap fakes (billige forfalskninger) – villedende innhold som ikke krever avansert teknologi, men som man lager ved å sette feil overskrift på et bilde eller en video, eller ved å bruke gammelt innhold til å illustrere en aktuell hendelse.

Det er kanskje umulig å bekjempe alle forfalskninger, men det er noe enkelt og helt avgjørende du kan gjøre: beholde bakkekontakten.

Behold bakkekontakten

Akkurat som med klikkagn bør du ikke godta ting med en gang. Hvis en video eller et bilde virker overraskende, fantastisk eller helt utrolig, bør du prøve å tenke over hvilke følelser de vekker hos deg, og vurdere om det ligger mer bak. Hvis du ser at det samme bildet dukker opp i nyhetsstrømmen din eller er blitt delt med deg mange ganger, kan du se det som en grunn til å finne den virkelige kilden til det.

Da kan du stille flere spørsmål: Hvem publiserte det (på hvilket nettsted), og hvem skrev det? Når ble det publisert? Hvis det dreier seg om et bilde, kan du gjøre et bildesøk på TinEye og se hvilke andre steder det dukker opp.

Dobbeltsjekk pålitelige nyhetskilder før du vurderer om noe er sant, og før du deler det med venner og slektninger.